

АВТ
К72

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

КОСТИРА АНДРІЙ МИКОЛАЙОВИЧ

УДК 343.98:343.712.1

**ОРГАНІЗАЦІЯ І ТАКТИКА РОЗСЛІДУВАННЯ
РОЗБІЙНИХ НАПАДІВ НА ІНКАСАТОРІВ**

**12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика;
судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність**

**Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата
юридичних наук**

Київ – 2014

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Сучасний стан криміногенної ситуації в Україні характеризується значним зростанням нападів на інкасаторів. Такі розбійні напади вчиняються злочинцями із використанням вогнепальної зброї, заволодінням значними сумами грошових коштів і транспортними засобами, з наявністю загиблих. При цьому потерпають від нападів як інкасатори, так і сторонні особи, які випадково опинилися на місці події. Нині такі випадки набули широкого резонансу.

За інформацією Головного слідчого управління Міністерства внутрішніх справ України, у період з 2001 до 2011 року вчинено 6 розбійних нападів на інкасаторів: 4 – у Харкові, 1 – у Києві, 1 – у Запорізькій області і при цьому загинуло 11 осіб, 3 особи отримали поранення. Протягом 2013 року розпочато кримінальні провадження за фактами вчинення розбійних нападів на інкасаторів: 1 – в Одеській області, 1 – у Миколаївській області, 1 – у Дніпропетровській області, 1 – у Хмельницькій області.

Ці злочини характеризуються зухвалістю, ретельною спланованістю, високим рівнем виконання й у більшості випадків – організованістю, притаманною злочинним групам.

У науковій літературі наголошувалося, що напад на інкасаторів під час їх слідування зі значною сумою грошей, належить до найбільш небезпечних різновидів організованих насильницьких заволодінь грошовими коштами, які вчиняються на відкритій місцевості (М. А. Шматов).

Досить часто органи розслідування стикаються зі складнощами під час розслідування цих злочинів, встановлення винних, оскільки підготовка і вчинення таких розбійних нападів здійснюються на високому рівні.

Різні аспекти розслідування злочинів досліджували як вітчизняні, так і зарубіжні вчені: В. Д. Басай, В. П. Бахін, В. Д. Берназ, Р. С. Белкін, І. Є. Биховський, Т. В. Варфоломєєва, О. М. Васильєв, І. О. Возгрін, А. Ф. Волобуєв, В. К. Гавло, І. Ф. Герасимов, О. Ю. Головін, В. Г. Гончаренко, І. В. Гора, В. А. Журавель, О. О. Закатов, А. В. Іщенко, Н. С. Карпов, Н. І. Клименко, І. І. Когутич, В. А. Колесник, О. Н. Колесниченко, В. П. Колмаков, В. П. Колонюк, В. О. Коновалова, В. І. Куклін, В. С. Кузьмічов, В. П. Лавров, В. В. Лисенко, В. К. Лисиченко, Є. Д. Лук'янчиков, В. І. Оперук, В. Д. Рожков, М. В. Салтевський, Р. М. Сафін, М. М. Сербін, А. Г. Солодовніков, Н. В. Тішутіна, В. В. Тіщенко, С. С. Чернявський, В. Ю. Шепітько та інші.

Їх праці є теоретичним підґрунтям для дослідження питань, пов'язаних із розслідуванням розбійних нападів на інкасаторів.

Різним аспектам розслідування розбійних нападів на інкасаторів присвячені й окремі наукові праці. Зокрема, розслідування нападів з метою заволодіння державними і громадськими грошовими коштами розглядали Ф. Ю. Бердичевський, О. М. Ларін і В. О. Образцов; методику розслідування нападів на інкасаторів – О. П. Ващук; особливості розслідування злочинів, учинених проти інкасації грошових коштів, цінностей та цінних паперів –

В. І. Завидняк; запобігання розбійним нападам на інкасаторів – І. Ю. Фахрїтдінов; розслідування насильницьких заволодінь державними і громадськими грошовими коштами, вчинених організованою групою осіб – М. А. Шматов; огляд місця події у справах про розбійні напади на касирів та інкасаторів – М. П. Черних та інші.

Ці наукові доробки мають важливе значення для методики розслідування зазначених злочинів, водночас існує низка питань, які потребують детального розгляду й серед них – організація і тактика розслідування розбійних нападів на інкасаторів.

Крім цього, суттєві зміни процесуального законодавства через набрання чинності новим Кримінальним процесуальним кодексом України та подальше вдосконалення відповідних методик також потребують комплексного опрацювання.

Наведене свідчить про важливість та складність розслідування розбійних нападів на інкасаторів, тому всебічне й ґрунтовне його дослідження, а також розробка відповідних рекомендацій сприятимуть поліпшенню діяльності органів розслідування у боротьбі зі злочинністю.

Постійний пошук шляхів підвищення ефективності запобігання та практики розслідування злочинів, зокрема й розбійних нападів на інкасаторів, обумовлює вибір теми дисертації.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 12 лютого 2007 р. № 105/2007, Рішення Ради національної безпеки і оборони України “Про стан злочинності у державі та координацію діяльності органів державної влади у протидії злочинним проявам та корупції”, затвердженої Указом Президента України від 27 жовтня 2009 р. № 870/2009, Державної програми профілактики правопорушень на період до 2015 р., схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29 вересня 2010 р. № 11911-р, Концепції державної політики у сфері боротьби з організованою злочинністю, схваленої Указом Президента України від 21 жовтня 2011 р. № 1000/2011, Пріоритетних напрямів наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2010–2014 роки, оголошених наказом Міністерства внутрішніх справ України № 347 від 29 липня 2010 р.

Тема дослідження затверджена рішенням Вченої ради Київського національного університету внутрішніх справ (Національна академія внутрішніх справ) (протокол № 9 від 25 травня 2010 р.), уточнена рішенням Вченої ради Національної академії внутрішніх справ (протокол № 8 від 30 квітня 2013 р.) та включена до планів науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт Національної академії внутрішніх справ на 2010–2013 роки.

Мета і задачі дослідження. Мета роботи полягає у комплексному висвітленні наукових і методичних засад організації і тактики розслідування розбійних нападів на інкасаторів.

Для досягнення зазначеної мети поставлені такі *задачі*:

- проаналізувати стан наукового дослідження розслідування розбійних нападів на інкасаторів і криміналістичну характеристику цих злочинів;
- конкретизувати предмет злочинного посягання, спосіб і обстановку вчинення злочину та “слідову картину” розбійних нападів на інкасаторів;
- охарактеризувати особу злочинця та особу потерпілого;
- розкрити організацію і тактику проведення окремих слідчих (розшукових) дій на початковому та подальшому етапах розслідування розбійних нападів на інкасаторів;
- узагальнити обставини, які підлягають доказуванню під час розслідування розбійних нападів на інкасаторів;
- виділити типові слідчі ситуації;
- визначити слідчі версії та особливості планування розслідування;
- розглянути порядок призначення судових експертиз під час розслідування розбійних нападів на інкасаторів;
- дослідити питання криміналістичної профілактики цих злочинів.

Об’єкт дослідження – суспільні відносини, що складаються під час розслідування розбійних нападів на інкасаторів.

Предмет дослідження – організація і тактика розслідування розбійних нападів на інкасаторів.

Методи дослідження. Методи дослідження обрано з урахуванням поставленої мети, його об’єкта та предмета. Методологічною основою дисертації є теорія пізнання, загальнонаукові та спеціальні методи. Зокрема, застосовувалися такі методи: *порівняльний* – під час проведення порівняльного аналізу категорій, визначень, наукових концепцій (підрозділи 1.1, 1.2, 2.1–2.4); *формально-логічний* – при з’ясуванні структурних елементів криміналістичної характеристики розбійних нападів на інкасаторів (підрозділи 1.1–1.3); *системний* – надав змогу визначити зв’язки елементів криміналістичної характеристики розбійних нападів на інкасаторів (підрозділи 1.1–1.3); *функціональний* – для виявлення типових слідчих ситуацій, особливостей висунення версій на початковому етапі розслідування розбійних нападів на інкасаторів (підрозділи 2.3 і 2.4); *структурний* – у процесі аналізу організаційних і тактичних засад проведення слідчих (розшукових) дій під час розслідування розбійних нападів на інкасаторів (підрозділи 2.1 і 3.1); *статистичний* – при опрацюванні даних відомчої статистичної звітності (підрозділ 1.1); *соціологічний* – при вивченні правозастосовної практики, а також під час анкетування слідчих, оперативних працівників, науково-педагогічних працівників (підрозділи 1.2, 1.3, 2.1, 3.1).

Емпіричну базу дослідження становлять: інформація Головного слідчого управління Міністерства внутрішніх справ України стосовно вчинення розбійних нападів на інкасаторів у період 2001–2013 років; узагальнені дані опитування слідчих (140 осіб), оперативних працівників (160 осіб) і науково-педагогічних працівників кафедр кримінального процесу та криміналістики вищих навчальних закладів Міністерства внутрішніх справ України (90 осіб).

Наукова новизна одержаних результатів зумовлена характером обраної теми та підходом до її дослідження. У дисертації сформульовано наукові положення та висновки, що мають теоретичне і практичне значення, зокрема:

вперше:

- проаналізовано стан наукового дослідження розслідування розбійних нападів на інкасаторів і встановлено, що наукові праці були присвячені різним аспектам цього питання й існує об'єктивна потреба у подальшому розробленні цієї тематики;

- досліджено організацію і тактику розслідування цього виду злочину та з'ясовано, що оскільки ці злочини характеризуються зухвалістю, ретельною спланованістю, високим рівнем виконання й у більшості випадків – організованістю, притаманною злочинним групам, це вимагає високого рівня організації і тактики розслідування розбійних нападів на інкасаторів;

- розроблено питання криміналістичної профілактики розбійних нападів на інкасаторів, що має здійснюватися комплексно і стосуватися як суб'єктів, які беруть участь у процесі інкасації, так і відповідних підрозділів, що проводять розслідування цих злочинів;

удосконалено:

- систему елементів типових слідчих ситуацій, що виникають під час розслідування зазначених злочинів;

- класифікацію слідчих версій під час розслідування розбійних нападів на інкасаторів. Висловлена думка, що успішне розслідування розбійного нападу на інкасаторів потребує обґрунтованих висунень і перевірки найбільш ймовірних версій про осіб, причетних до злочину;

дістали подальшого розвитку:

- положення криміналістичної характеристики розбійних нападів на інкасаторів із виділенням її структури, яка складається з таких елементів: предмет злочинного посягання; спосіб учинення злочину; обстановка вчинення злочину; “слідова картина” злочину; характеристика особи злочинця; характеристика особи потерпілого;

- положення концепції розслідування розбійних нападів на інкасаторів;

- методика розслідування цих злочинів;

- питання, пов'язані із призначенням судових експертиз під час розслідування розбійних нападів на інкасаторів.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що сформульовані й обґрунтовані у дисертації теоретичні положення, пропозиції та висновки, спрямовані на вдосконалення практики розслідування розбійних нападів на інкасаторів, упроваджено та надалі може бути використано у:

- *практичній діяльності* – для вдосконалення слідчої та оперативно-розшукової діяльності з розслідування розбійних нападів на інкасаторів (акт впровадження Головного слідчого управління Міністерства внутрішніх справ України від 20 серпня 2013 р.; акт впровадження Слідчого управління Головного управління Міністерства внутрішніх справ України в Київській області від 9 серпня 2013 р.);

– *навчальному процесі* – при підготовці відповідних навчально-методичних і наукових видань та проведенні занять з навчальних дисциплін “Криміналістика” й “Особливості розслідування окремих видів злочинів” (акт впровадження Національної академії внутрішніх справ від 21 червня 2013 р.; акт впровадження Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ від 4 липня 2013 р.; акт впровадження Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника від 8 жовтня 2013 р.).

Апробація результатів дисертації. Основні положення та висновки дисертації оприлюднено на чотирьох міжнародних і вітчизняних науково-практичних конференціях: “Актуальні проблеми розкриття та розслідування злочинів у сучасних умовах” (м. Запоріжжя, 5 листопада 2010 р.); “Криміналістика ХХІ століття” (м. Харків, 25–26 листопада 2010 р.); “Экстремальные ситуации, конфликты, согласие в контексте национальной и региональной безопасности” (м. Москва, 26 листопада 2010 р.); “Використання сучасних досягнень криміналістики у боротьбі зі злочинністю” (м. Донецьк, 15 квітня 2011 р.).

Публікації. Основні теоретичні положення та висновки відображено у дев'яти наукових публікаціях, серед яких п'ять статей – у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, одна стаття – у міжнародному науковому виданні, а також у трьох тезах, опублікованих у збірниках доповідей на науково-практичних конференціях.

Структура дисертації визначається її метою, задачами та предметом дослідження і складається зі вступу, трьох розділів, що включають десять підрозділів, висновків, списку використаних джерел (186 найменувань на 23 сторінках) та чотирьох додатків на 25 сторінках. Повний обсяг дисертації становить 213 сторінок, з яких основний текст – 165 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовується актуальність обраної теми дисертації, зазначено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, визначено мету, задачі, об'єкт, предмет, методи дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, надано відомості про форми їх апробації, публікацій дисертанта, а також структури дисертації.

Розділ 1 “Теоретико-методологічні засади розслідування розбійних нападів на інкасаторів” містить три підрозділи і присвячений висвітленню стану наукового дослідження зазначених питань та криміналістичної характеристики цих злочинів, предмету злочинного посягання, способу й обстановки вчинення злочину та “слідової картини” розбійних нападів на інкасаторів, характеристик осіб злочинця і потерпілого.

У **підрозділі 1.1. “Стан наукового дослідження розслідування розбійних нападів на інкасаторів”** встановлено, що різним аспектам розслідування цих злочинів присвячена низка наукових праць. Їх аналіз свідчить, що ці дослідження проводилися на різних етапах розвитку суспільства і науки криміналістики та озброювали практичні підрозділи відповідними рекомендаціями. Так, у 70-х роках

минулого століття були розроблені методичні рекомендації з розслідування нападів з метою заволодіння державними і громадськими грошовими коштами (Ф. Ю. Бердичевський, О. М. Ларін, В. О. Образцов) та огляду місця події у справах про розбійні напади на касирів та інкасаторів (М. П. Черних).

Подальші дослідження головним чином спрямовані на удосконалення методики розслідування цих злочинів з урахуванням їх особливостей: розслідування насильницьких заволодінь державними і громадськими грошовими коштами, вчинених організованою групою осіб (М. А. Шматов), методика розслідування нападів на інкасаторів (О. П. Вашук), особливості розслідування злочинів, учинених проти інкасації грошових коштів, цінностей та цінних паперів (В. І. Завидняк). Також розглядалися проблеми запобігання розбійним нападкам на інкасаторів (І. Ю. Фахрітдінов).

У цих наукових працях висвітлене широке коло питань, пов'язаних із розслідуванням розбійних нападів на інкасаторів. Ці доробки мають важливе значення як для розслідування, так і запобігання цим злочинам. Але існує об'єктивна потреба у подальшому розробленні цієї тематики, зокрема організації і тактики розслідування розбійних нападів на інкасаторів.

Аналіз позицій низки вчених (В. П. Бахіна, Р. С. Белкіна, О. М. Васильєва, І. О. Возгріна, В. К. Гавло, І. Ф. Герасимова, В. І. Гончаренка, В. Ф. Єрмоловича, В. А. Журавля, В. О. Коновалової, М. В. Салтевського та інших) свідчить, що й до нині немає єдиного бачення поняття та структури криміналістичної характеристики злочинів через різносторонність цієї проблематики. Водночас, криміналістична характеристика злочинів певного виду або групи розглядається, насамперед, як система відомостей про елементи механізму їх вчинення, важливих для побудови методики розслідування.

Проаналізовано також окремі наукові праці, що стосуються структури криміналістичної характеристики розбійних нападів на інкасаторів (О. П. Вашук, В. І. Завидняк, М. А. Шматов).

На підставі проведеного дослідження розслідування розбійних нападів на інкасаторів автором виділено структуру криміналістичної характеристики цього виду злочину, яка складається з таких елементів: 1) предмет злочинного посягання; 2) спосіб учинення злочину; 3) обстановка вчинення злочину; 4) "слідова картина" злочину; 5) характеристика особи злочинця; 6) характеристика особи потерпілого.

Отримана інформація про наведені елементи криміналістичної характеристики уможливорює виявити та з'ясувати зв'язки між різними обставинами вчинення злочину, а за відсутності достатньої початкової інформації – висунути обґрунтовані версії, обрати оптимальний напрям для встановлення осіб, які вчинили злочин, встановити місцезнаходження викраденого.

У підрозділі 1.2. *"Предмет злочинного посягання, спосіб і обстановка вчинення злочину та "слідова картина" розбійних нападів на інкасаторів"* перш за все зазначається, що специфіка предмета значною мірою визначає дії злочинців із підготовки, вчинення та приховування злочину, що впливає на механізм його вчинення та утворення слідів – джерел доказів. Саме тому ця ознака є

визначальною для детального дослідження предмета злочинного посягання у межах криміналістичної характеристики розбійних нападів на інкасаторів.

Розглянуто та проаналізовано предмет злочинного посягання. Зазначається, що предмет злочинного посягання під час вчинення розбійних нападів на інкасаторів є матеріальним – це грошові кошти та цінності. Аналіз окремих фактів вчинення розбійних нападів на інкасаторів свідчить, що у більшості випадків предметом злочинного посягання були саме грошові кошти.

Зазначається, що спосіб учинення злочину є одним із головних елементів криміналістичної характеристики. Встановлення способу вчинення розбійного нападу на інкасаторів допомагає з'ясувати, що відбулося на місці події та спланувати низку заходів із розслідування кримінального правопорушення.

Виходячи із прийнятого в криміналістиці розуміння способу вчинення злочину, дисертант досліджує спосіб учинення розбійних нападів на інкасаторів як систему дій із їх підготовки, вчинення та приховування.

При цьому автором наголошується, що вчиненню розбійних нападів на інкасаторів передують ретельна підготовка, яка включає: попереднє визначення об'єкта злочинного посягання, вивчення місця вчинення злочину, з'ясування маршруту руху автомобіля інкасації, режиму інкасації, осіб інкасаторів, охоронців, водіїв, їх можливостей вчинення опору, визначення приблизної суми грошових коштів, розробку плану нападу, добір учасників і розподіл ролей, проведення тренування й детальне відпрацювання своїх дій на місці події, підготування необхідної зброї, транспортних засобів, розроблення прийомів та методів маскуванню зовнішності співучасників (наприклад, використання масок), тактики поведінки на випадок затримання.

Підкреслюється, що обирання місця та моменту вчинення розбійного нападу залежить від особливостей охорони, чисельності та озброєності злочинної групи. Виходячи з перерахованих обставин, напади відбуваються при підході інкасаторів до автомобіля, при посадці чи виході з нього, при виході з банку, через влаштування засад, блокування спецавтомобіля або його зупинення транспортним засобом, призначеним для зіткнення (так званий "биток"), із використанням форменого одягу співробітників міліції. Також непоодинокими є випадки, коли напади вчиняються за сприянням осіб, яким відома певна інформація щодо проведення інкасації.

Дисертантом вказується, що розбійні напади на інкасаторів вчиняються раптово і швидко, із застосуванням автоматичної зброї. Виконуються вони на досить високому організаційному рівні, у більшості випадків – організованими групами. Після вчинення злочину нападники зникають з місця події на автомобілях, в окремих випадках – на інкасаторських, зі значною сумою грошових коштів.

Виконавці в період вчинення запланованого злочину, з огляду на обстановку, що змінюється, чи інші обставини, можуть змінювати спосіб вчинення злочину, вчиняти не заплановані раніше злочинні дії, використовувати інші знаряддя.

Зазначається, що злочинці ще під час підготовки до вчинення злочину обмірковують дії, спрямовані на приховування його слідів. Розбійні напади на

інкасаторів відбуваються швидкоплинно і у більшості випадків – на відкритій місцевості із застосуванням вогнепальної зброї, де може бути певна кількість випадкових свідків. Тому на місці вчинення злочину нападники не вчиняють якихось дій із приховування злочину. Водночас, нападники намагаються сплановано вчинити напад, захопити грошові кошти та діяти злагоджено, без перебоїв, щоб залишити якомога менше слідів. Якщо злочинцям вдалося зникнути з місця події, вони вчиняють дії, спрямовані на приховування того, що саме вони вчинили напад, зокрема, на певний час припиняють будь-яку злочинну діяльність і ведуть себе обережно.

Обстановка вчинення розбійних нападів на інкасаторів є обов'язковим і важливим елементом криміналістичної характеристики розбійних нападів на інкасаторів. Використання криміналістичної інформації про обстановку вчинення таких нападів має важливе значення для встановлення місця і часу вчинення злочину, його механізму, осіб, які вчинили напад, висунення версій.

“Слідова картина” розбійних нападів на інкасаторів у кожному окремому випадку буде різною, що залежить від багатьох факторів. Загалом же, на місці події залишаються матеріальні сліди: осіб – учасників злочинної події; транспортних засобів; знарядь вчинення злочину. Джерелами ідеальних слідів можуть бути потерпілі, очевидці, нападники, інші особи.

При цьому слід враховувати, що ці злочини здійснюються на відкритій місцевості й межі знаходження слідів можуть охоплювати значну територію, включаючи місце вчинення нападу та інші місця, якщо, наприклад, відбулося переслідування з використанням транспортних засобів. Тому це необхідно враховувати під час проведення відповідних слідчих (розшукових) дій.

У підрозділі 1.3. *“Характеристика особи злочинця та особи потерпілого”* доводиться, що для розкриття характеристики особи злочинця з'ясовується широке коло інформації: дані про стать, вік, освіту, інтереси, поведінку, злочинний досвід, наявність судимостей, ставлення до вчиненого, взаємовідносини у злочинній групі. При цьому всі відомості про особу злочинця слід оцінювати у сукупності і складати цілісну характеристику особи для того, щоб, зокрема, з'ясувати її місце та роль у вчиненому розбійному нападі та злочинній діяльності групи, для аналізу, оцінки, систематизації та подальшого збирання фактичних даних.

Стверджується, що ретельне вивчення особи злочинця надасть слідчому можливість обрати щодо неї належну лінію поведінки та застосовувати відповідні тактичні прийоми під час проведення слідчих (розшукових) дій.

Потерпілими від розбійного нападу на інкасаторів, насамперед, є особи, які входять до складу наряду, що здійснює інкасацію грошових коштів (один або декілька інкасаторів, охоронців, водій). Це – особи, які безпосередньо через виконання дій щодо інкасації грошових коштів потерпають від розбійного нападу.

Окрім перерахованих, серед потерпілих можуть бути особи, які випадково опинилися на місці вчинення нападу або ж у тому місці, де відбулася перепалка між нарядом інкасації та нападниками.

Розділ 2 “Початковий етап розслідування розбійних нападів на інкасаторів” містить чотири підрозділи, у яких досліджуються організація і

тактика проведення окремих слідчих (розшукових) дій на початковому етапі розслідування; обставини, які підлягають доказуванню під час розслідування розбійних нападів на інкасаторів; типові слідчі ситуації; слідчі версії та планування розслідування.

У підрозділі 2.1. *“Організація і тактика проведення початкових слідчих (розшукових) дій під час розслідування розбійних нападів на інкасаторів”* розглядаються питання, пов’язані з організацією і тактикою проведення початкових слідчих (розшукових) дій. На думку автора, початковими слідчими (розшуковими) діями під час розслідування розбійних нападів на інкасаторів, насамперед, є такі: огляд місця події; встановлення потерпілих, свідків та очевидців вчиненого злочину, їх допит, складання фотороботів злочинців, пошук транспортних засобів, які використовувалися для вчинення нападу, введення відповідних оперативних планів; обстеження прилеглої території для виявлення засобів відеофіксації; встановлення кола осіб, яким було відомо про обставини інкасаторської операції; затримання та допит підозрюваного (підозрюваних), пред’явлення його для впізнання.

Кожна із зазначених слідчих (розшукових) дій має свої особливості організації і тактики проведення. Водночас, загальним для них є те, що на їх проведення певним чином впливають окремі негативні фактори, зокрема – відсутність або недостатність необхідної інформації, що потребує злагодженості дій осіб, які беруть участь у розслідуванні, мобілізації сил, застосування належних прийомів і засобів.

Як стверджується у дисертації, коло слідчих (розшукових) дій на початковому етапі розслідування залежить від: слідчої ситуації, отриманої криміналістично значущої інформації, прогнозованих результатів проведення цих дій, можливостей слідчого. Саме слідчі (розшукові) дії є засобом розв’язання слідчих ситуацій і вирішення відповідних завдань.

Розслідування розбійних нападів на інкасаторів значною мірою залежить від своєчасності проведення та результатів оглядів місць подій – важливих засобів отримання доказової й орієнтовної (розшукової) інформації про механізм розбійного нападу на інкасаторів та осіб, причетних до нього.

Завданням огляду місця події під час розслідування розбійних нападів на інкасаторів є детальне з’ясування обставин учиненого діяння, виявлення, фіксація та вилучення слідів та інших речових доказів, що можуть мати значення для розслідування, збирання інформації, необхідної для розшуку злочинців, встановлення причин і умов, що сприяли вчиненню злочину.

У підрозділі 2.2. *“Обставини, які підлягають доказуванню під час розслідування розбійних нападів на інкасаторів”* увага приділяється обставинам вчиненого злочину, які слід встановити і які підлягають доказуванню під час розслідування.

Коло обставин, які підлягають доказуванню під час розслідування розбійних нападів на інкасаторів, залежить від предмету та меж доказування, ознак виду злочину, який розслідується, та особливостей конкретного нападу.

Для правильної кваліфікації розбійного нападу на інкасаторів і виходячи з вимог кримінального та кримінального процесуального законів, а також слідчої практики обов'язковому з'ясуванню підлягає таке коло обставин: чи мав місце факт розбійного нападу; де вчинено злочин; коли вчинено напад (календарна дата та час доби); спосіб вчинення розбійного нападу; чи було застосоване насильство відносно потерпілих та в чому воно проявилось (якщо нападники обмежилися погрозою застосування насильства, то який характер цих погроз); дані про осіб, які вчинили розбійний напад (відомості про склад організованої групи і в чому конкретно виявлялась участь кожного у підготовці, безпосередньому вчиненні нападу та приховуванні його слідів); хто став жертвою нападу та роль у виникненні і реалізації обвинуваченими злочинного задуму; які наслідки для життя та здоров'я потерпілих спричинив розбійний напад (чи були вони поранені (вбиті), ступінь тяжкості отриманих ушкоджень та їх наслідки).

Окрім зазначеного, слід також з'ясувати: що стало об'єктом злочинного посягання, кому належить викрадене, де воно знаходиться; які заходи слід провести для відшкодування матеріальних втрат, спричинених потерпілим особам; чи є особи, дії (бездіяльність) яких хоча і не сприяли вчиненню розбійного нападу, але безпосередньо пов'язані зі злочином, що розслідується, у вигляді однієї з форм причетності до злочину (переховування або недонесення про злочин органам влади); які конкретні заходи слід застосовувати для усунення причин та умов аналогічних злочинів.

У підрозділі 2.3. *“Типові слідчі ситуації під час розслідування розбійних нападів на інкасаторів”* розглянуто типові слідчі ситуації, що виникають під час розслідування розбійних нападів на інкасаторів.

Автор аналізує поняття “слідча ситуація”, досліджуючи позиції окремих науковців із цього приводу. У наукових джерелах вказується на подвійність його тлумачення. З одного боку – це сукупність зовнішніх умов у процесі розслідування, з іншого – його внутрішній стан на конкретному етапі (Г. А. Матусовський).

Початковий етап розслідування характеризується тим, що у багатьох випадках відсутня достатня інформація про подію злочину та особливо про осіб, які вчинили розбійний напад на інкасаторів. У зв'язку із цим виникають такі окремі слідчі ситуації: 1) розбійний напад вчинено невідомими особами; 2) особа (особи), яка підозрюється у вчиненні розбійного нападу, не затримана, але наявна інформація про неї; 3) особу (осіб) затримано на місці вчинення злочину.

Слідча ситуація, коли розбійний напад вчинено невідомими особами, є найбільш несприятливою для початкового етапу розслідування через обмеження відомостей про злочинців. У цьому випадку встановлення обставин вчиненого злочину здійснюється на підставі відомостей, отриманих від потерпілих, свідків чи представників установ, у яких стався злочин.

Можливо таке, що єдиними свідками нападу є потерпілі, які часто з різних причин повідомляють слідчому надто обмежену інформацію про вчинене та про осіб нападників. Можливі також і випадки, коли інкасатори гинуть під час нападу. У цій слідчій ситуації важливим фактором є збирання інформації про осіб, причетних до розбійного нападу на інкасаторів.

Зазначається, що у слідчій ситуації, коли особа (особи), яка підозрюється у вчиненні розбійного нападу, не була затримана, але є інформація про неї, слідчі (розшукові) дії мають бути спрямовані на: збирання інформації розшукового характеру через опитування потерпілих і свідків про осіб нападників, їх індивідуальні ознаки, напрямки, в якому зникли злочинці, а також – кількість викрадених грошових коштів. Після цього терміново здійснюється переслідування за “гарячими слідами”.

У випадку встановлення підозрюваного слід невідкладно організувати його затримання, після чого провести особистий обшук, впізнання, обшук за місцем проживання або роботи, допит. Якщо ж місцезнаходження підозрюваної особи не було встановлене, то в подальшому проводять огляд, допит потерпілого, допити свідків, чиї свідчення мають важливе значення. Отримана при цьому доказова й орієнтуюча інформація всебічно оцінюється та використовується для корегування комплексу подальших слідчих дій і оперативно-розшукових заходів, невідкладність яких обумовлена результатами досудового розслідування (наприклад, виявлення і допит інших поінформованих осіб).

Найбільш сприятливою для розслідування слідчою ситуацією є затримання особи (осіб) на місці вчинення злочину, оскільки це дозволяє перевірити найбільш імовірні версії.

У підрозділі 2.4. “Слідчі версії та планування розслідування розбійних нападів на інкасаторів” увага приділяється слідчим версіям та плануванню розслідування розбійних нападів на інкасаторів.

Стверджується, що розбійний напад на інкасаторів є складним злочином, тому його розслідування ускладнюється відсутністю достатньої інформації, певною її невизначеністю та обмеженістю належних засобів для успішного розслідування злочинів.

Розслідування спрямоване на встановлення злочинця, його розшук, затримання та встановлення причетності до вчинення злочину, а також – з’ясування інших обставин. Ці завдання вирішуються через висунення та перевірку слідчих версій. При цьому слід враховувати обставини, коли інформація про осіб, які вчинили злочин, – відсутня і коли вона відома.

Автором зазначається, що успішне розслідування розбійного нападу на інкасаторів потребує обґрунтованих висунень і умілої перевірки найбільш ймовірних версій про осіб, причетних до злочину.

Залежно від типової слідчої ситуації під час розслідування можуть висуватися такі слідчі версії: злочин вчинений невідомими особами; злочин вчинений відомими особами; злочин вчинений особами, які раніше вчиняли аналогічні злочини або інші злочини; злочин вчинений особами, які раніше вчиняли розбійні напади на інкасаторів, але вони ще не розкриті; злочин вчинений за “наведенням” осіб, яким відома певна інформація щодо проведення інкасації; злочин вчинений діючими або колишніми співробітниками силових структур; злочин вчинений інкасаторами; злочин вчинений працівниками закладів, у яких проводилася інкасація грошових коштів.

На початку розслідування розбійних нападів на інкасаторів версії мають загальний характер, оскільки не завжди є достатній обсяг криміналістично значущої інформації щодо події злочину. Коли ж ситуація конкретизується і обсяг інформації збільшується – висуваються окремі версії щодо способу вчинення злочину, кола причетних осіб, інших обставин злочинної події.

Для першочергової перевірки та отримання відповідної інформації висуваються версії про: причетних до нападу осіб (для встановлення ролі кожного співучасника в механізмі вчинення злочину); спосіб вчинення злочину; місцезнаходження грошових коштів, які стали предметом злочинного посягання.

На думку дисертанта, до складання плану розслідування слід приступати тоді, коли можна хоча б орієнтовно намітити головні напрями розслідування або за наявності достатнього обсягу інформації для висунення однієї або декількох версій. Така можливість у слідчого є, як правило, після проведення початкових слідчих (розшукових) дій.

Розділ 3 “Подальший етап розслідування розбійних нападів на інкасаторів” містить три підрозділи, у яких досліджуються організація і тактика проведення окремих слідчих (розшукових) дій на подальшому етапі розслідування; порядок призначення судових експертиз і криміналістичної профілактики розбійних нападів на інкасаторів.

У підрозділі 3.1. *“Організація і тактика проведення окремих слідчих (розшукових) дій на подальшому етапі розслідування розбійних нападів на інкасаторів”* увага приділяється питанням, пов’язаним з організацією і тактикою проведення окремих слідчих (розшукових) дій на подальшому етапі розслідування розбійних нападів на інкасаторів.

Автором доводиться, що подальший етап розслідування розбійних нападів на інкасаторів характеризується повномасштабним проведенням слідчих (розшукових) дій із метою встановлення всіх обставин, які підлягають доказуванню, епізодів злочинної діяльності та ролі кожного співучасника у вчиненні злочину. Дії слідчого на цьому етапі спрямовані на уточнення раніше отриманих відомостей та усунення можливих протиріч у зібраних доказах. Характер слідчих (розшукових) дій на подальшому етапі розслідування, їх організація і тактика залежать від обсягу вилучених доказів, лінії поведінки підозрюваних осіб, слідчих ситуацій, що склалися на певний момент розслідування.

На думку респондентів, опитаних дисертантом, слідчими (розшуковими) діями на подальшому етапі розслідування розбійних нападів на інкасаторів, зазвичай, є такі: а) обшуки (100% опитаних слідчих, 93,8% оперативних працівників, 94,4% науково-педагогічних працівників); б) допити (71,4% опитаних слідчих, 56,3% оперативних працівників, 89,0% науково-педагогічних працівників); в) пред’явлення для впізнання (35,7% слідчих, 62,5% оперативних працівників, 89,0% науково-педагогічних працівників); г) проведення експертиз (71,4% слідчих, 37,5% оперативних працівників, 89,0% науково-педагогічних працівників); д) слідчий експеримент (57,1% слідчих, 50,0% оперативних працівників, 84,2% науково-педагогічних працівників).

Належна підготовка до обшуку має важливе значення як для результативності проведення безпосередньо слідчої дії, так і для розслідування в цілому. Організація обшуку під час розслідування розбійних нападів на інкасаторів передбачає отримання інформації про особу, у якої планується проведення цієї слідчої (розшукової) дії, визначення місця її проведення, об'єктів пошуку; підготовка відповідних процесуальних документів, обирання учасників слідчої (розшукової) дії, їх інструктаж, розподіл завдань; забезпечення нерозголошення відповідної інформації, добір тактичних прийомів, які застосовуватимуться під час обшуку.

Оскільки у більшості випадків розбійний напад на інкасаторів учиняється організованою групою, ефективним із тактичних міркувань є “груповий обшук” – комплекс узгоджених між собою обшуків, що одночасно і раптово проводяться у різних місцях та у декількох осіб.

Для якісного проведення пред'явлення для впізнання варто здійснити підготовчі заходи, спрямовані на таке: відновлення в пам'яті особи, яка впізнаватиме, обставин розбійного нападу, індивідуальних ознак особи або об'єкта, які пред'являтимуться для впізнання, враховуючи особливості вчинення цього злочину; психологічну підготовку особи, яка впізнаватиме; належну підготовку статистів; забезпечення належної обстановки та умов, в яких проходитиме слідча дія; визначення часу проведення пред'явлення для впізнання.

У підрозділі 3.2. “Призначення судових експертиз під час розслідування розбійних нападів на інкасаторів” зазначається, що під час розслідування розбійних нападів на інкасаторів виникає необхідність у з'ясуванні питань, що потребують застосування спеціальних знань і, відповідно, у призначенні та проведенні окремих судових експертиз.

Під час розслідування розбійних нападів на інкасаторів досить затребуваною є судово-медична експертиза. Для якісного її проведення виникає необхідність у наданні експертам окремих документів, наприклад, копій протоколів огляду місця події, а у випадку, коли смерть потерпілого наступила в лікарні – історії хвороби. Також може виникнути потреба у наданні експертові свідчень осіб, які оперували потерпілого або надавали йому першу медичну допомогу.

Розглядаються окремі питання щодо призначення судово-медичних експертиз у випадках загибелі або отримання тілесних ушкоджень людей, виявлення трупів невпізнаних осіб, речових доказів.

Зосереджується увага на питаннях балістичної експертизи. Вона призначається для вирішення широкого кола завдань, пов'язаних із дослідженням вогнепальної зброї і боєприпасів, слідів пострілу на самій зброї та ураженій перешкоді, одязі або тілі особи, яка стріляла. Для балістичної експертизи надається вогнепальна зброя, боєприпаси та їхні частини (патрони, гільзи, кулі), предмети зі слідами пострілу.

Вчинення розбійних нападів на інкасаторів супроводжується зміною матеріальної обстановки на місці події та утворенням різноманітних слідів-відображень, тому цій категорії кримінальних проваджень властиві й трасологічні та дактилоскопічні експертизи.

У підрозділі 3.3. “Криміналістична профілактика розбійних нападів на інкасаторів” розглянуті питання, пов’язані з криміналістичною профілактикою розбійних нападів на інкасаторів.

Зважаючи, що у чинному Кримінальному процесуальному кодексі України відсутня конкретна норма щодо здійснення слідчим профілактичної діяльності, на думку автора, практична діяльність з розслідування злочинів передбачає і запобігання злочинам.

Вказується, що профілактика у межах розслідування є тривалим процесом, під час якого між суб’єктами розслідування здійснюється обмін інформацією. Правова модель профілактики злочинів об’єднує законодавчі, організаційно-технічні та інші заходи, що мають протидіяти кожному виду злочинності. Процесуальна діяльність слідчого передбачає удосконалення існуючих форм профілактики злочинів, розробку заходів перспективної профілактики для виявлення та усунення причин і умов, що сприяли вчиненню розбійних нападів на інкасаторів.

Криміналістична профілактика розбійних нападів на інкасаторів має здійснюватися комплексно і стосуватися як суб’єктів, які беруть участь у процесі інкасації (банки та служби інкасації), так і відповідних підрозділів, що проводять розслідування цих злочинів. Важливе значення мають також наукові розробки цих питань.

Стверджується, що профілактичні заходи спрямовуються на ускладнення вчинення таких злочинів, зокрема: оснащення відповідними технічними засобами (наприклад, відеокамерами, засобами стеження, навігації, сигналізації) місць, де відбувається процес інкасації, за маршрутом пересування автомобілів інкасації; використання засобів індивідуального захисту під час інкасації; захист об’єктів інкасації, транспортних засобів, валіз, у яких здійснюється перевезення грошових коштів і цінностей; патрулювання нарядами органів внутрішніх справ місць зупинки спеціальних автомобілів під час проведення інкасації; розвиток приватної охорони; відпрацювання співробітниками служби інкасації навичок протидії і захисту від можливих розбійних нападів на інкасаторів.

Окрім зазначеного, важливими факторами здійснення профілактичних заходів є: обмін інформацією щодо випадків вчинення таких злочинів і передового досвіду щодо запобігання та боротьби з ними, змін у чинному законодавстві; проведення семінарів, тренінгів, навчань, запровадження інших форм взаємодії між банківськими та охоронними структурами; широке розповсюдження між зацікавленими сторонами відповідної літератури, судово-слідчої практики щодо боротьби з розбійними нападами на інкасаторів; аналіз розслідування, слідчих помилок, виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню цих злочинів, розробка рекомендацій щодо запобігання та розслідування розбійних нападів на інкасаторів.

ВИСНОВКИ

У **висновках** сформульовані основні положення та пропозиції, які є результатом наукового дослідження організації і тактики розслідування розбійних нападів на інкасаторів з розробленням рекомендацій, спрямованих на ефективне вирішення завдань кримінального судочинства, що відобразилося у наступному.

1. Структура криміналістичної характеристики розбійних нападів на інкасаторів складається з таких елементів: 1) предмет злочинного посягання; 2) спосіб учинення злочину; 3) обстановка вчинення злочину; 4) “слідова картина” злочину; 5) характеристика особи злочинця; 6) характеристика особи потерпілого.

2. Предметом злочинного посягання під час вчинення розбійних нападів на інкасаторів є грошові кошти та цінності. Аналіз окремих фактів вчинення розбійних нападів на інкасаторів свідчить, що у більшості випадків предметом злочинного посягання були саме грошові кошти.

3. Вчиненню розбійних нападів на інкасаторів передують ретельна підготовка, яка включає в себе: попереднє визначення об’єкта злочинного посягання, вивчення місця вчинення злочину, з’ясування маршруту руху автомобіля інкасації, режиму інкасації, осіб інкасаторів, охоронців, водіїв, їх можливості вчинення опору, визначення приблизної суми грошових коштів, розроблення плану нападу, добір учасників і розподіл ролей, проведення тренування й детальне відпрацювання своїх дій на місці події, підготування необхідної зброї, транспортних засобів, розроблення прийомів та методів маскуванню зовнішності співучасників (наприклад, використання масок), тактики поведінки на випадок затримання.

4. Безпосереднє здійснення розбійних нападів на інкасаторів характеризується досить високим рівнем організації – вони вчиняються раптово, швидко і зухвало, із застосуванням автоматичної зброї. Після вчинення злочину нападники зникають з місця події на автомобілях, в окремих випадках – на інкасаторських, зі значною сумою грошових коштів.

5. Одним з елементів криміналістичної характеристики розбійних нападів на інкасаторів є обстановка вчинення злочину. Важливість використання криміналістичної інформації про обстановку вчинення таких нападів, на що вказують і дані анкетування (71,3% опитаних слідчих, 65,5% оперативних працівників, 100% науково-педагогічних працівників), полягає в тому, що це уможливорює більш точно встановлювати місце і час вчинення злочину, його механізм, місце переховування осіб, які вчинили напад, місце зберігання грошових коштів.

6. Інформація про осіб, які вчинили розбійні напади, оцінка їх суб’єктивних якостей мають важливе значення для встановлення механізму вчинення цих злочинів та їх запобігання. Переважна більшість розбійних нападів на інкасаторів вчиняються організованими групами.

7. Потерпілими від розбійного нападу на інкасаторів, насамперед, є особи, які входять до складу наряду, що здійснює інкасацію грошових коштів (один або декілька інкасаторів, охоронців, водій). Це – особи, які безпосередньо через виконання дій щодо інкасації грошових коштів, потерпають від розбійного нападу.

Окрім перерахованих, серед потерпілих можуть бути особи, які випадково опинилися на місці вчинення нападу або ж у тому місці, де відбулася перепалка між нарядом інкасації та нападниками.

8. Початковий етап розслідування характеризується тим, що у багатьох випадках відсутня достатня інформація про подію злочину та особливо про осіб, які вчинили напад. Останнє зумовлює такі окремі слідчі ситуації: 1) розбійний напад вчинено невідомими особами; 2) особа (особи), яка підозрюється у вчиненні розбійного нападу, не затримана, але наявна інформація про неї; 3) особу (осіб) затримано на місці вчинення злочину.

9. Для вірної кваліфікації розбійного нападу на інкасаторів і виходячи з вимог кримінального та кримінального процесуального законів, а також слідчої практики, обов'язковому з'ясуванню підлягає таке коло обставин: чи мав місце факт розбійного нападу; де вчинено злочин; коли вчинено напад, тобто календарна дата та час доби; спосіб вчинення розбійного нападу; чи було відносно потерпілих застосоване насильство та в чому воно проявилось (якщо нападники обмежилися погрозою застосування насильства, то який характер цих погроз); дані про осіб, які вчинили розбійний напад (відомості про склад організованої групи і в чому конкретно виявлялась участь кожного у підготовці, безпосередньому вчиненні нападу та приховуванні його слідів); хто став жертвою нападу та роль у виникненні і реалізації обвинуваченими злочинного задуму; які наслідки для життя та здоров'я потерпілих спричинив розбійний напад (чи були вони поранені (вбиті), ступінь тяжкості отриманих ушкоджень та їх наслідки).

Окрім зазначеного, слід також з'ясувати таке: що стало об'єктом злочинного посягання, кому належить викрадене, де воно знаходиться; які дії слід провести для відшкодування матеріальних втрат, спричинених потерпілим особам; чи є особи, дії (бездіяльність) яких хоча і не сприяли вчиненню розбійного нападу, але безпосередньо пов'язані зі злочином, що розслідується, у вигляді однієї з форм причетності до злочину (переховування або недонесення про злочин органам влади); які конкретні заходи належить застосовувати з метою усунення причин та умов аналогічних злочинів.

10. Під час розслідування розбійних нападів на інкасаторів важливе значення мають напрями й особливості планування розслідування, основні найбільш оптимальні комплекси і послідовність слідчих (розшукових) дій у поєднанні із оперативно-розшуковими й організаційними заходами.

Коло слідчих (розшукових) дій на початку розслідування залежить від слідчої ситуації, отриманої інформації, слідчих версій, прогнозованих результатів.

Подальший етап розслідування розбійних нападів на інкасаторів характеризується тим, що слідчий проводить слідчі (розшукові) дії з метою встановлення всіх обставин злочину, епізодів злочинної діяльності та ролі кожного співучасника у вчиненні нападу. На подальшому етапі дії слідчого спрямовані на уточнення раніше отриманих відомостей та усунення можливих протиріч у зібраних доказах. Процес розслідування на подальшому етапі та слідча ситуація значною мірою залежать від ставлення підозрюваного до процесу розслідування і ступеня його готовності співпрацювати зі слідчим.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Костира А. М. Криміналістична характеристика розбійних нападів на інкасаторів / А. М. Костира // *Право і суспільство*. – 2010. – № 6. – С. 252–256.
2. Костира А. М. Проблеми розслідування розбійних нападів на інкасаторів / А. М. Костира // *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. – К., 2011. – № 1. – С. 216–220.
3. Костира А. М. Особливості проведення огляду місця події під час розслідування розбійних нападів на інкасаторів / А. М. Костира // *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. – К., 2011. – № 2. – С. 259–262.
4. Костира А. М. Щодо проведення слідчих дій на початковому етапі розслідування розбійних нападів на інкасаторів / А. М. Костира // *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. – Луганськ, 2011. – Спеціальний випуск № 3. – С. 233–237.
5. Костира А. М. Особливості розслідування розбійних нападів на інкасаторів / А. М. Костира // *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. – К., 2012. – № 1. – С. 164–167.
6. Костыра А. Н. Расследование разбойных нападений на инкассаторов / А. Н. Костыра // *Вестник Краснодарского университета МВД России*. – Краснодар, 2013. – № 1 (19). – С. 58–60.
7. Костира А. М. Актуальні проблеми розслідування розбійних нападів на інкасаторів / А. М. Костира // *Актуальні проблеми розкриття та розслідування злочинів у сучасних умовах : Міжнародна науково-практична конференція : матеріали : у 3 ч. (Запоріжжя, 5 лист. 2010 р.)*. – Запоріжжя : Юридичний ін-т ДДУВС, 2010. – Ч. 1. – С. 192–194.
8. Костира А. М. Щодо розслідування розбійних нападів на інкасаторів / А. М. Костира // *Криміналістика XXI століття : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 25–26 лист. 2010 р.)*. – Х. : Право, 2010. – С. 358–360.
9. Костыра А. Н. Разбойное нападение на инкассаторов как экстремальная ситуация / А. Н. Костыра // *Экстремальные ситуации, конфликты, согласие в контексте национальной и региональной безопасности : материалы двенадцатой международной научно-практической конференции (Москва, 26 ноября 2010 г.)*. – М. : Академия управления МВД России, 2010. – С. 84–86.

АНОТАЦІЯ

Костира А. М. Організація і тактика розслідування розбійних нападів на інкасаторів. – *Рукопис*.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. – Національна академія внутрішніх справ, Київ, 2014.

Головна мета роботи полягає у комплексному висвітленні наукових і методичних засад організації і тактики розслідування розбійних нападів на інкасаторів.

У дисертації досліджено організацію і тактику розслідування розбійних нападів на інкасаторів. Проаналізовано стан наукового дослідження розслідування розбійних нападів на інкасаторів, розглянуто елементи криміналістичної характеристики цих злочинів. Конкретизовано предмет злочинного посягання, спосіб і обстановку вчинення злочину та “слідову картину” розбійних нападів на інкасаторів. Розглянуто типові слідчі ситуації, слідчі версії та планування розслідування. Визначено основні положення організації і тактики проведення слідчих (розшукових) дій. Розглянуто питання призначення судових експертиз під час розслідування цих злочинів і криміналістичної профілактики розбійних нападів на інкасаторів.

Ключові слова: розслідування злочинів, криміналістична характеристика, слідчі (розшукові) дії, слідчі версії, планування розслідування, розбійні напади, розбійні напади на інкасаторів, організація і тактика проведення слідчих (розшукових) дій.

АННОТАЦИЯ

Костыра А. М. Организация и тактика расследования разбойных нападений на инкассаторов. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.09 – уголовный процесс и криминалистика; судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность. – Национальная академия внутренних дел, Киев, 2014.

Главная цель работы заключается в комплексном освещении научных и методических основ организации и тактики расследования разбойных нападений на инкассаторов.

В диссертации исследованы организация и тактика расследования разбойных нападений на инкассаторов. Осуществлен анализ состояния научных исследований расследования разбойных нападений на инкассаторов, рассмотрены элементы криминалистической характеристики разбойных нападений на инкассаторов. Конкретизированы предмет преступного посягательства, способ и обстановка совершения преступления и “следовая картина” разбойных нападений на инкассаторов. Рассмотрены характеристики личностей преступника и потерпевшего.

Исследованы типичные следственные ситуации, следственные версии и планирование расследования. Определены основные положения организации и тактики проведения следственных (розыскных) действий. Рассмотрены вопросы назначения судебных экспертиз при расследовании этих преступлений и криминалистической профилактики разбойных нападений на инкассаторов.

В диссертации осуществлен анализ предмета преступного посягательства разбойных нападений на инкассаторов. Отмечается, что он является материальным – это денежные средства и ценности.

Исследованы способы подготовки к совершению разбойных нападений на инкассаторов. Обращается внимание на то, что совершению этих преступлений предшествует тщательная подготовка. Также указывается на то, что выбор места и момента совершения разбойного нападения зависят от особенностей охраны, численности и вооруженности преступной группы.

Обращается внимание на то, что разбойные нападения на инкассаторов совершаются внезапно и быстро, при этом применяется автоматическое оружие, в большинстве случаев имеются признаки их совершения организованными группами. После совершения преступления нападавшие исчезают с места происшествия на автомобилях, в отдельных случаях – инкассаторских, с крупной суммой денег.

Обстановка совершения разбойных нападений на инкассаторов является обязательным и важным элементом криминалистической характеристики этих преступлений. Использование криминалистической информации об обстановке совершения таких нападений имеет важное значение для установления места и времени совершения преступления, его механизма, лиц, которые совершили нападение, выдвигения версий.

В диссертации рассматривается “следовая картина” разбойных нападений на инкассаторов. Указывается, что в каждом отдельном случае она будет разной, что зависит от многих факторов. В целом же на месте преступления остаются различные материальные следы: людей – участников преступного деяния; транспортных средств; орудий совершения преступления. Источниками идеальных следов могут быть пострадавшие, очевидцы, нападавшие, другие лица.

В работе указывается, что при установлении сведений об участниках разбойного нападения на инкассаторов следует выяснить данные, подлежащих установлению.

Диссертантом рассмотрены вопросы, касающиеся потерпевших от разбойных нападений на инкассаторов. По мнению соискателя, ими являются лица, входящие в состав наряда, осуществляющего инкассацию денежных средств, лица, случайно оказавшиеся на месте происшествия при совершении нападения или в том месте, где произошла перестрелка между нарядом инкассации и нападавшими.

Обращено внимание, что объем обстоятельств, подлежащих доказыванию в процессе расследования разбойных нападений на инкассаторов, следует устанавливать, исходя из предмета и пределов доказывания, признаков вида расследуемого преступления и особенностей конкретного нападения.

В работе, исходя из анализа научных источников и практики расследования разбойных нападений на инкассаторов, рассмотрены следственные ситуации, следственные версии и особенности планирования расследования, определены основные положения организации и тактики следственных (розыскных) действий, назначения судебных экспертиз, осуществления криминалистической профилактики.

Ключевые слова: расследование преступлений, криминалистическая характеристика, следственные (розыскные) действия, следственные версии, планирование расследования, разбойные нападения, разбойные нападения на инкассаторов, организация и тактика проведения следственных (розыскных) действий.

SUMMARY

A. M. Kostyra Organisation and strategy of investigation of armed assault against collectors. – Manuscript.

The thesis for the degree of candidate of law, speciality 12.00.09 – criminal procedure and criminalistics; forensic expertise; operational search activity. – National Academy of Internal Affairs, Kyiv, 2014.

The main aim of the thesis is complex presentation of scientific and methodological principles of organisation and strategy of investigation of armed assault against collectors.

The thesis studies organisation and strategy of investigation of armed assault against collectors providing recommendations aimed to effective solving of criminal procedure issues. The author analyses the status of scientific research in the sphere of investigation of armed assault against collectors, outlines criminalistic characteristics of such crimes. The thesis specifies the target of crime, its method and circumstances as well as traces features left after armed assault against collectors. There were reviewed typical investigational situations, investigative leads and investigation plans. The main principles of organisation and strategy of investigation (search) activity were defined. The author also addresses the issue concerning ordering forensic examinations during investigation of the said crimes and criminalistic prevention methods of armed assaults against collectors.

Key words: crimes investigation, criminalistic characteristics, investigation (search) activity, investigative leads, investigation planning, armed assault, armed assault against collectors, organisation and strategy of investigation (search) activity.